

PREDMET

PEREZ protiv FRANCUSKE

(Predstavka br. 47287/99)

PRESUDA

Strazbur, 12. februar 2004.

U predmetu Perez protiv Francuske,

Evropski suda za ljudska prava, zasedajući u Velikom veći u sledećem sastavu:

g. L. WILDHABER (WILDHABER), predsednik

g. C. L. ROZAKIS (ROZAKIS)

g. J.-P. COSTA (COSTA)

g. G. RES (RESS)

ser Nikolas BRACA (NICOLAS BRATZA)

g. G. BONELO (BONELLO)

g. P. KERIS (KURIS)

g. R. TERMEN (T?RMEN)

gđa F. TULKENS (TULKENS)

g. C. BIRSAN (B?RSAN)

g. P. LORENCEN (LORENZEN)

g. K. JUNGVIRT (JUNGWIERT)

g. B. ZUPANČIČ

gđa N. VAJIĆ

g. K. TRAJA (TRAJA)

g. A. KOVLER (KOVLER)

g. J. BOREGO BOREGO (BORREGO BORREGO), sudije

ig.P.J.MAHONI(MAHONEY), sekretar Suda,

Nakon zatvorene rasprave održane 12. novembra 2003. godine i 21. januara 2004. godine,

Izriče sledeću presudu, usvojenu 21. januara 2004. godine:

POSTUPAK

1. Predmet je započeo predstavkom (br. 47287/99) protiv Republike Francuske koju je Evropskoj komisiji za ljudska prava (u daljem tekstu: "Komisija") u vezi sa bivšim članom 25 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: "Konvencija") podnela francuska državljanka, gospođa Paula Perez (Paule Perez)(u daljem tekstu: "podnosilac") dana 5. oktobra 1998. godine.

2. Podnosioca predstavke, kojoj je bila dodeljena pravna pomoć, zastupao je g. P.-F. Divije (Divier), advokat iz Pariza. Vladu Francuske (u daljem tekstu: "Država") zastupao je g. R. Abraham (Abraham), Direktor Odeljenja za pravne poslove u Ministarstvu inostranih poslova.

3. Podnosilac predstavke je tvrdila da je na kraju istrage kojoj je bila pridružena kao parnična stranka postupak pred Kasacionim sudom bio nepravičan.

4. Predstavka je prosleđena Sudu dana 1. novembra 1998. godine, kada je na snagu stupio Protokol br. 11 uz Konvenciju (čl. 5, st. 2 Protokola br. 11).

5. Predstavka je dodeljena Trećem odeljenju Suda (pravilo 52, st. 1 Poslovnika Suda). U tom Odeljenju, veće kojem je predmet dodeljen (čl. 27, st. 1 Konvencije) obrazovano je u skladu sa pravilom 26, stav 1. Dana 1. novembra 2001. godine, Sud je izmenio sastav svojih odeljenja (pravilo 25, st. 1). Predstavka je dodeljena izmenjenom Prvom odeljenju (pravilo 52, st. 1). Dana 30. januara 2003. godine je predmet proglasilo prihvatljivim veće tog Odeljenja sastavljeno od sledećih sudija: g. C. L. Rozakis, predsednik, g. J.-P. Kosta, gđa F. Tulkens, g. P. Lorencen, gđa N. Vajić, g. E. Levic i g. V. Zagrebelski, kao i g. S. Nilsen, zamenik sekretara odeljenja. Dana 5. juna 2003. godine je veće tog odeljenja u sledećem sastavu: g. C. L.

Rozakis, predsednik, g. J.-P. Kosta, gđa F. Tulkens, g. P. Lorencen, g. E. Levic, g. A. Kovler i g. V. Zagrebelski, sudije, i g. S. Nilsen, zamenik sekretara odeljenja, uz dopuštenje stranaka ustupilo nadležnost Velikom veću (čl. 30 Konvencije i pravilo 72).

6. Sastav Velikog veća je određen u skladu sa odredbama člana 27, stavovi 2 i 3 Konvencije i pravila 24.

7. Veliko veće je odlučilo da nije bilo potrebno održati raspravu o meritumu slučaja (pravilo 59, st. 3). Podnosilac predstavke i Država su podneli pismene opaske o meritumu i u vezi sa primenljivošću člana 6 Konvencije, što je pripojeno meritumu.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI SLUČAJA

8. Podnosilac predstavke rođena je 1933. godine i živi u mestu Le Plen de Kafr (departman i ostrvo Reunion, Francuska).

9. Dana 31. jula 1995. godine se obratila žandarmeriji u Le Plen de Kafr i požalila da su je napala njena deca. Rekla je da su njen sin i ćerka došli da se vide s njom u vezi sa sporom između njih oko neplaćanja izdržavanja na koje je imala pravo zbog lošeg zdravstvenog stanja. Dok je podnosilac predstavke sedela na prednjem sedištu automobila koji je vozila ćerka, njen sin, koji je sedeo na zadnjem sedištu, navodno ju je stegao i dva puta joj ušpricao nepoznatu supstancu. Brzo je napustila vozilo i otišla u bolnicu.

10. Podnosiocu predstavke su na telu pronađeni tragovi injekcija. Štaviše, nakon što se pojavio svedok, žandami su pronašli špric koji je ispitan i imao je u sebi tragove diazepama i benzojeve kiseline, koji su inače sastojci Valijuma.

11. Započeta je istraga u vezi sa delom oružanog napada koji je doveo do potpune nesposobnosti za rad u trajanju od preko osam dana (što je tokom istrage smanjeno).

12. Tokom istrage se podnosilac predstavke pridružila postupku kao parnična stranka.

13. Dana 14. marta 1997. godine, istražni sudija u Sen Pjeru je doneo odluku da nije bilo osnova za pokretanje krivičnog postupka jer nije postojalo dovoljno dokaza da je bilo ko izvršio krivično delo. Sudija je naveo da je sin podnosioca, "koji joj je navodno dao injekciju, napustio departman da bi nastavio svoju zubarsku praksu u Gabonu", da je "on majci dao injekciju supstance koja je u toj dozi bila medicinski bezopasna.." i da "budući da nema preciznih podataka o njegovoj adresi, (po prilici) nije izvodljivo da se (sin) sasluša, imajući u vidu teškoće u pogledu izvršenja bilo kakvog zahteva da se u Gabonu uzme izjava pod zakletvom". Koliko je poznato, ova odluka je uručena podnosiocu predstavke istoga dana preporučenom poštom sa povratnicom.

14. Dana 7. aprila 1997. godine, podnosilac predstavke je posetila sekretarijat istražnog sudije i, tvrdeći da nije bila primila primerak pomenute odluke, odbila da potpiše obaveštenje o nameri podnošenja žalbe koje je sačinio sekretar. Rekla je da je napisala sopstvenu žalbu i predala je sekretarijatu istoga dana. U žalbi apelacionom sudu, podnosilac predstavke je između ostalog tražila da se istražni sudija zameni, da se istraga nastavi, da se službeno zabeleži da se "njena žalba (odnosi na) oružani napad sa predumišljajem čija je posledica bila tridesetodnevna potpuna nesposobnost za rad i koji je, imajući u vidu rezultate ispitivanja šprica, imao zločinačku nameru", kao i da se njena deca "prisilno dovedu u departman kako bi objasnila svoje postupke".

15. Rešenjem (presudom) od 8. jula 1997. godine, Optužno odeljenje Apelacionog suda u Sen Deniju (Reunion) je navelo da je podnosilac predstavke podnela žalbu "dopisom adresiranom na sekretarijat istražnog sudije i primljenom od strane istoga 7. aprila 1997. godine", kao i da je istoga dana posetila sekretarijat i odbila da potpiše obaveštenje o nameri podnošenja žalbe. Optužno odeljenje je donelo odluku da njena žalba nije bila prihvatljiva iz razloga što je bila prekoračila zakonski rok i odbila da potpiše obaveštenje o nameri podnošenja žalbe.

16. Dana 11. jula 1997. godine, podnosilac predstavke je podnela žalbu po osnovu pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. Dana 21. jula 1997. godine je podnela lične pismene opaske u kojima je navela da u svom rešenju od 8. jula 1997. godine Apelacioni sud nije uzeo u obzir određene odredbe Zakonika o krivičnom

postupku: kao prvo, "rešenje nije ispunilo neophodne uslove zakonitosti", budući da su je donele "sudije koje nisu bile prisutne na svim raspravama o slučaju" i, drugo, da je osnov dat u osporenom rešenju u vezi sa uručivanjem odluke da nije bilo osnova za pokretanje krivičnog postupka bio "nedovoljan" jer nisu bili uzeti u obzir argumenti koje je bila iznela na raspravi. Navela je da smatra da su prekršeni članovi 592, 575-6, 593 i 646 Zakonika o krivičnom postupku.

17. U presudi od 21. aprila 1998. godine, Krivično odeljenja Kasacionog suda je odbacilo žalbu na sledeći način:

"...Imajući u vidu lične pismene opaske koje su podnete;

U vezi sa jednim žalbenim osnovom, zasnovanom na povredi članova 485 i 183 Zakonika o krivičnom postupku;

Prvo, činjenice rešenja po žalbi ukazuju na to da je izrečeno pod uslovima propisanim člana 485, stav 3 Zakonika o krivičnom postupku;

Drugo, Apelacioni sud je ispravno zaključio da je žalba od 7. aprila 1997. godine protiv odluke da nije bilo osnova za pokretanje krivične istrage uručene 14. marta 1997. godine bila nepravovremena prema uslovima propisanim članom 183 Zakonika o krivičnom postupku;.."

II. RELEVANTNO DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

A. Građanski zakonik

18. Slede relevantne odredbe Građanskog zakonika:

Član 1382

"Svako delo kojim je učinjena šteta drugom licu čini lice čijom greškom je šteta učinjena obaveznim da nadoknadi štetu".

Član 1383

"Svako je odgovoran ne samo za štetu koju učini svojim delom već i za štetu učinjenu iz nehata ili nebrige".

Član 1384, stav 1

"Svako je odgovoran ne samo za štetu koju učini svojim delom već i za štetu koju učine lica za koja je odgovoran ili stvari koje nosi sa sobom".

B. Zakonik o krivičnom postupku

19. Slede relevantne odredbe:

Uvodne odredbe

I. Krivični postupak mora da bude pravičan i da omogući da se sve stranke čuju i da održava ravnotežu između prava stranaka...

II. Sudovi su dužni da se staraju da se žrtve stalno obaveštavaju i da se njihova prava štite tokom bilo kog krivičnog postupka.

(...)"

Član 1

Krivično gonjenje prekršilaca pokreću i vode službenici Državne pravne službe ili drugi državni službenici ovlašćeni zakonom.

Optužnice mogu da podnose i oštećena lica, pod uslovima propisanim ovim Zakonikom".

Član 2

"Svako ko je lično pretrpeo štetu neposredno učinjenu krivičnim delom ima pravo da pokrene građanski postupak za nadoknadu štete.

Prekid takvog postupka neće ni obustaviti ni odložiti javno krivično gonjenje.."

Član 3

"Gračanski postupak se može voditi istovremeno sa krivičnim postupkom i pred istim sudom.

Gračanski postupak se može voditi u vezi sa bilo kojom vrstom štete, materijalnom, fizičkom ili nematerijalnom, učinjenom delima za koje se krivično goni"

Član 4

"Građanski postupak može se voditi i odvojeno od krivičnog postupka.

Međutim, izvršenje presuda po građanskom postupku pokrenutom pred građanskim sudom odlaže se do izricanja pravosnažne presude u javnom krivičnom postupku"

Član 5

"Stranka koja je pokrenula postupak pred građanskim sudom ne sme tu tužbu uputiti na krivični sud osim ako tužilac ne podnese optužbu u tom sudu pre nego što je građanski sud presudio o meritumu".

Član 81-1

"Istražni sudija ima pravo po prema vlastitom nahođenju, po nalogu tužilaštva ili zahtevu parnične stranke, preuzima sve zakonite radnje koje su mu potrebne kako bi procenio prirodu i stepen štete koju je pretrpela žrtva ili sakupio podatke o ličnosti žrtve"

Član 82-1

Stranke imaju pravo da tokom istrage podnesu pismeni i obrazložen zahtev istražnom sudiji da ih ispita ili sasluša, da svedok bude saslušan, da se održi suočavanje ili da budu odvedene na mesto krivičnog dela, da se jednoj od njih naloži da predoči stvar od značaja za istragu, ili da bude preduzeta bilo koja druga radnja za koju veruju da je neophodna da bi se otkrila istina. Da bi bio valjan, takav zahtev mora da bude u saglasnosti sa odredbama desetog stava člana 81; mora da se odnosi na određene radnje i, kada se odnosi na ispitivanje, mora da imenuje lice za koje se traži da bude ispitano"

Član 85

"Svako ko tvrdi da je pretrpeo štetu kao posledicu ozbiljnog krivičnog dela (crime) ili drugog ozbiljnog prestupa (drlit) može, podnošenjem krivične prijave, da se pridruži krivičnom postupku kao parnična stranka putem prijave odgovarajućem istražnom sudiji"

Član 87, stav 1

"Prijava parnične stranke se može podnositi u bilo kom trenutku dok traje istraga"

Član 88

"Istražni sudija je dužan da zabeleži u nalogu podnošenje žalbe. Uzimajući u obzir imovinsko stanje parnične stranke, sudija je dužan da odredi iznos jemstva za troškove postupka koje ta stranka mora, ukoliko nije pribavila pravnu pomoć, da položi u sekretarijatu kao i rok da to učini kako žalba ne bi bila proglašena neprihvatljivom. Sudija ima pravo da oslobodi parničnu stranku plaćanja jemstva"

Član 186, stav 2

"Parnična stranka ima pravo da se žali protiv odluka da se ne započne istraga ili da se obustavi istraga i protiv naloga koji čine štetu njenim građanskim interesima..".

Član 418

"Onaj ko u skladu sa članom 2 tvrdi da je pretrpeo štetu prouzrokovanu krivičnim delom ima pravo da, ukoliko to već nije učinio, podnese žalbu parnične stranke na raspravi.

Zastupanje od strane advokata nije obavezno.

Parnična stranka ima pravo da podrži svoju žalbu podnošenjem odštetnog zahteva u iznosu štete koju je pretrpela"

Član 419

Parnična stranka je dužna da žalbu podnese ili pre rasprave, sekretarijatu, ili tokom same rasprave, tako što daje izjavu koju beleži sekretar ili podnosi prigovor"

Član 420-1

"...Uz dopuštenje javnog tužioca, žrtva može takođe da podnese zahtev tokom policijske istrage za povraćaj ili nadoknadu štete tako što daje zvaničnu izjavu koju beleži pripadnik policije. Takav zahtev će se računati kao žalba parnične stranke ako se odluči da se nastavi krivično gonjenje a predmet uputi neposredno na krivični ili policijski sud. ...

U slučaju postojanja spora o vlasništvu predmeta čiji se povraćaj traži ili u slučaju da sud ne pronade dovoljan osnov za odlučivanje o zahtevu, dokumentaciji ili dosijeu, odlučivanje o građanskom odštetnom zahtevu će se odložiti za naknadnu raspravu na koju je optužba dužna da pozove sve stranke"

20. Članovi 2-1 do 2-19 tiču se korišćenja prava parnične stranke od strane udruženja i javnopравnih lica.

C. Drugi elementi domaćeg prava

21. Da bi žalba parnične stranke bila prihvatljiva, dovoljno je da okolnosti na kojima je zasnovana dozvoljavaju istražnom sudiji da prihvati mogućnost da je navodna šteta nastala i da može da postoji neposredna veza između te štete i izvršenja dela (vidi, između ostalih: Cass. Crim. 9. februara 1961. godine, 5. marta 1990. godine, Bull. Crim. br.103;11. januara 1996. godine, Bull. Crim. br. 16; 8. juna 1999. godine, Bull. Crim. br.123;6.septembra 2000.godine, Bull. Crim. br. 263). Istražni sudija mora da odredi da li podnosilac žalbe može da ustanovi "mogući" interes u podnošenju žalbe, i ne sme da predstavku parnične stranke proglasi neprihvatljivom po čisto apstraktnom osnovu nepostojanja takvog interesa (Cass. Crim. 6. februara 1996. godine, Bull. Crim. br. 60). Odluka istražnog sudije o neprihvatljivosti predstavnke parnične stranke ne sprečava tu stranku da podnosi još jednu žalbu na sudu tokom suđenja (Cass. Crim. 15. maja 1997. godine, Bull. Crim. br. 185).

22. Kasacioni sud smatra da parnična stranka ima pravo da se ne pozove na svoje pravo da traži obeštećenje za svoje gubitke (Cass. Crim. 10. oktobra 1968. godine, Bull. Crim. br. 248; 19. oktobra 1982. godine, Bull. Crim. br. 222).

23. Čak i tamo gde je nadoknada štete izvan nadležnosti krivičnih sudova, predstavka parnične stranke je prihvatljiva u meri u kojoj pomaže da se dokaže optužba (10. februara 1987. godine, Bull. Crim. br. 64).

24. "Građanski postupak mora da sačeka ishod krivičnog postupka" (čl. 4, st. 2 Zakonika o krivičnom postupku). Građanski sud je dužan da odloži presuđivanje sve dok krivični sud ne izrekne pravosnažnu presudu. Krivična optužba mora da bude podneta pre građanskog postupka ili tokom istog. Oba postupka moraju da budu zasnovana na istim činjenicama, mada svrha, predmet i stranke ne moraju da budu iste. Zahtev za privremenom obustavom mora da se podnese građanskom sudiji, a prvi put sme da se podnese u fazi žalbenog postupka ili pred Kasacionim sudom. Čim bude određeno, odlaganje je obavezujuće za građanski sud i za stranke sve dok se ne donese pravosnažna odluka u krivičnom postupku, a ako se ista ne donese građanski postupak je ništavan i nevažeći.

25. "Pravosnažna presuda u krivičnom postupku je pretpostavljena građanskoj tužbi". Građanski sud je obavezan pravosnažnom odlukom u krivičnom postupku. Prvenstvo odluke u krivičnom predmetu nije strogo propisano zakonom već je derivat sudske prakse. One je apsolutno pravilo koje je obavezujuće ne samo za stranke u krivičnom postupku već i za treće stranke. Budući da primena tog pravila nije obavezna po osnovu javne politike, na njega ne mogu da se oslone optužba ili sudija po sopstvenom nahođenju. Odluke istražnih sudija nisu obavezujuće za građanske sudove. Sledi da su pravosnažne i neopozive odluke sudova jedine krivične odluke koje jesu obavezujuće. Štaviše, građanski sud je obavezan jedino "nalazima krivične prirode": građanski sud koji procesuirá građanski predmet obavezan je oslobađujućom presudom, ali ne i delom odluke krivičnog suda koji se odnosi na odštetni zahtev. Takvi "nalazi", t.j. obrazloženje i izreka, moraju da budu "sigurni" (što isključuje nalaze izražene na nesiguran i neizvestan način, osim oslobađujućih presuda "uz spremnost da se nekome veruje u sumnjivom ili nejasnom slučaju" koje su za građanski sud obavezujuće) i "neophodni" (šta sudija mora da pronađe da bi opravdao svoju odluku - elemente krivičnog dela, njegovo razvrstanje, otežavajuće okolnosti koje određuju razvrstanje, kao i krivicu ili nevinost, od slučaja do slučaja). Uopšte uzeto, obrazloženja nemaju isto obavezujuće dejstvo kao izreke osim ako ne predstavljaju suštinski osnov za iste.

D. Preporuke Komiteta ministara

26. Preporukom br. R (83) 7 o učešću javnosti u krivičnim merama usvojenom 23. juna 1983. godine, Komitet ministara poziva na usvajanje delotvornog sistema pravne pomoći za žrtve kako bi im pravda bila dostupna u svim okolnostima.

27. U preporuci br. R (85) 11 o statusu žrtve u okviru krivičnog prava i postupka usvojenom 28. juna 1985. godine Komitet ministara je naveo:

"9. Žrtvu bi trebalo obavestiti o sledećem:

-datumu i mestu rasprave u vezi sa delom koje joj je nanelo patnje;

-mogućnostima koje joj stoje na raspolaganju da ostvari restituciju i obeštećenje u oblasti krivičnog pravosuđa, o pravnoj pomoći i savetima;

-kako može da se informiše o ishodu slučaja;

10. Trebalo bi omogućiti krivičnim sudovima da nalože prekršiocu da obešteti žrtvu. U tom cilju, trebalo bi ukinuti postojeća ograničenja i tehničke prepreke koje sprečavaju ostvarenje te mogućnosti;

11. Zakonom bi trebalo odrediti da obeštećenje bude ili u obliku zatvorske kazne, ili zamenom za zatvorsku kaznu, ili da se dodeli pored zatvorske kazne;

12. Svi relevantni podaci u vezi sa povredama i gubicima koje je pretrpela žrtva trebalo bi da budu na raspolaganju sudu kako bi sud mogao tokom odlučivanja o vrsti i visini kazne da uzme u obzir sledeće: potrebu da se obešteti žrtva; restituciju ili obeštećenje koje je prekršilac već izvršio ili istinski napor da se to učini;

13. U slučajevima gde sud ima mogućnost da pripoji novčane uslove na dodelu odložene ili uslovne kazne, rešenje za uslovno puštanje na slobodu ili drugu meru, među tim uslovima treba mnogo značaja dati obeštećenju žrtve od strane prekršioca.."

28. Preporukom br. R (87) 21 o pomoći žrtvama i sprečavanju žrtvovanja usvojenom 17. septembra 1987. godine, Komitet ministara "preporučuje da vlade zemalja članica preduzmu sledeće mere":

"4. obezbede da žrtve i njihove porodice, posebno one koje su najugroženije, dobiju naročito sledeće:

pomoć tokom krivičnih postupka, uz dužno poštovanje prava odbrane.."

29. U preporuci br. Rec(2000)19 o ulozi javnog tužilaštva u sistemu krivične pravde usvojenom 6. oktobra 2000. godine Komitet ministara je naveo:

"34. Zainteresovane stranke sa priznatim statusom ili statusom koji je moguće prepoznati, za pojedine žrtve, trebalo bi da imaju mogućnost da ospore odluke javnih tužilaca da ne podnose optužnice; takvi prigovori bi trebalo da se podnose, gde je to potrebno nakon hijerarhijskog preispitivanja, ili putem sudskog preispitivanja ili ovlašćivanjem stranaka da podnese privatne tužbe"

PRAVO

30. Podnosilac predstavke, koja je prišla istrazi kao parnična stranka, žalila se na nepravičnost postupka pred Kasacionim sudom i na njegovu presudu. Oslonila se na član 6, stav 1, čije relevantne odredbe glase:

"Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama..., ima pravo na pravičnu ... raspravu pred ... sudom.."

31. Zadatak Suda je razmotri da li je član 6 primenljiv, a pitanje je pripojeno meritumu u odluci o prihvatljivosti. Stav podnosioca je bio da jeste, a Države da nije.

I. PRETHODNI PRIGOVOR DRŽAVE

A. Argumenti stranaka

1. Država

32. Nakon pominjanja nekoliko činjenica u vezi sa relevantnim domaćim pravom, Država je navela da podnošenjem žalbe parnične stranke žrtva može da traži ne samo obeštećenje već i kažnjavanje prekršioca, kao i pogodnosti prava stranke u krivičnom postupku (pristup dokumentaciji, podnošenje zahteva za donošenje odluka, itd.) i ovlašćenja istražnog sudije u sakupljanju dokaza o činjenicama i o pretrpljenoj šteti.

33. Stav Države je bio da značajne pravne posledice slede iz razlike između s jedne strane žalbi parnične stranke čije je cilj kažnjavanje prekršioca i s druge onih kojima se zahteva obeštećenje ili i obeštećenje uz kažnjavanje: pristupanje postupku kao parnična stranka nije značilo da je zahtev za obeštećenjem automatski prihvatljiv, niti je parničnu stranku oslobodilo od potrebe da se

obeštećenje traži pred postupajućim sudom; odštetni zahtev je trebalo podneti najkasnije pre prvostepenog krivičnog suda; konačno, parnična stranka koja nije podnela takav zahtev je imala mogućnost da se naknadno obrati građanskom sudu u roku predviđenom za građanske postupke.

34. Što se tiče opšte primenljivosti člana 6, stav 1, Država je iznela stav da je u pitanju samo građanska grana, budući da žrtva nije bila optuženi već podnosilac žalbe. Trebalo je dakle odlučivati o tome da li je postupak sa parničnom strankom zahtevao od sudova da odrede "spor" (contestation) u vezi sa "građanskim pravom ili obavezom".

35. Država je iznela stav da je pravo da se traži obeštećenje, na osnovu građanskog delikta koji je počinio prekršilac, građansko pravo na koje je člana 6, stav 1 Konvencije primenljiv. Država je, međutim, napomenula da žrtve nisu uvek koristile to pravo i da im je ponekad jedini cilj bio da izazovu krivično gonjenje ili da mu pristupe. U ovim slučajevima, Država je iznela stav da žrtve nisu bile primenjivale građansko pravo (Hamer v. France, presuda od 7. avgusta 1996. godine, Reports of Judgments and Decisions, 1996-III).

36. Shodno tome Država je iznela stav da žalba parnične stranke nije, bez više argumenata, dovoljna da postupak "apriori u skladu sa članom 6, stav 1". Tvrđila je da bi takvo široko tumačenje obuhvatilo prava koja do sada nisu obuhvaćena, kao što je pravo da se započne gonjenje ili da se bude u vezi s njim, ili čak i da se štiti svoje dostojanstvo bez da se traži išta osim nenovčanog obeštećenja.

37. Država je pokušala da definiše kriterijum koji bi omogućio razlikovanje postupaka na koje se odnosi član 6, stav 1 od onih na koje se ne odnosi, i navela da po njenom mišljenju kriterijumi koje je Sud koristio u prošlosti nisu zadovoljavajući, posebno kriterijum "odlučujućeg ishoda postupka". Podnošenje "odštetnog zahteva" je jedini kriterijum koji je mogao da se odnosi na sve postupke, pod uslovom, naravno, da je mogao da se strogo definiše i da su njegove pravne posledice jasno određene. Žrtva koja je podnela predstavku u svojstvu parnične stranke ostvaruje građansko pravo tek od trenutka kada je podnela odštetni zahtev u vezi sa štetom koja je nastala iz krivičnog dela.

38. Poredeći sudsku praksu Suda u vezi sa kratkim građanskim postupcima, na koje se član 6, stav 1 ne primenjuje, Država je iznela stav da žrtva mora da jasno iznese nameru da traži obeštećenje za pretrpljenu štetu, time uspostavljaajući početnu tačku "spora" i čineći član 6, stav 1 primenljivim.

39. Takav bi kriterijum mogao isto tako da se primeni i na svršene postupke ili postupke koji su u toku, jer bi bio dovoljan da se proverí da li žrtva jeste ili nije bila podnela "jasan" zahtev. Garancije člana 6 bi se primenjivale od trenutka podnošenja odštetnog zahteva. Konačno, potraživanje, koje je moglo da se iznese u bilo kojoj fazi postupka (čak i na samom početku, ako je prikladno) ne bi moralo da bude detaljno obrazloženo, jer se čini razlika između samog podnošenja i visine odštetnog zahteva.

40. Imajući u vidu sve što je rečeno, Država je iznela stav da člana 6, stav 1 nije bio primenljiv, budući da podnosilac predstavke nije tokom postupka bila podnela odštetni zahtev u vezi sa štetom koja je neposredno uzrokovana delom.

2. Podnosilac predstavke

41. Podnosilac predstavke se, između ostalog, osvrnula na osobine prethodnog istražnog postupka u francuskom pravu. Primećujući da u teoriji mogućnost pristupa postupku kao parnična stranka donosi priličnu korist zbog njegove hibridne kaznene i obeštetne osobine, podnosilac predstavke je iznela stav da je faza istrage "u stvarnoj praksi krivičnog postupka u Francuskoj čudan samosvojan svet gde može da dođe do bilo kakve povrede člana 6, stav 1 Konvencije izvan domašaja bilo kakve kontrole i gotovo izvan svakog nadzora" (pred odlučivanje o meritumu, uloga tužilaštva, tajnost istrage, itd.).

42. Stav podnosioca je bio da postupak parnične stranke predstavlja ni manje ni više nego trku sa preprekama čiji je cilj da se ljudi odvrate ili čak i spreče da podnose žalbe: određivanje avansnih plaćanja sudu u veoma visokim iznosima, odbijanje da se započne istraga, odbijanje da se proširi istraga, odvijanje policijske istrage i druge zamke. Što se tiče građanskog obeštećenja, podnosilac predstavke je iznela stav da odluka da se ne započne krivično gonjenje ostavlja podnosioca žalbe da stupi pred građanski sud pod najgorim mogućim uslovima. Pored toga, žrtva koja je bila ograničena na čisto građanski postupak bi time bila lišena vrste "privatne osvete".

43. Za podnosioca predstavke je bilo od najveće moguće važnosti da se član 6 primenjuje od trenutka kada parnična stranka pristupi postupku, bilo da je slučaj u toku ili da je završen.

44. Što se tiče primenljivosti člana 6, podnosilac predstavke je primetila da je bila otišla u žandarmeriju jula 1995. godine da podnese običnu pritužbu. Ta pritužba je prvo dovela do prethodne istrage, a onda do odluke javnog tužioca da se otpočne sudska istraga. Ona je onda istražnom sudiji podnela žalbu parnične stranke kada je krivično gonjenje već bilo započelo.

45. Kada je podnela žalbu podnosilac predstavke je jasno pokazala nameru da traži obeštećenje za štetu koju je pretrpela od napada na nju koji je bila prijavila žandarmeriji i u vezi s kojim je tekla istraga. Pominjanje problema neplaćanja izdržavanja tokom istrage nije bilo relevantno za njene namere, posebno zato što u toj fazi postupka nije imala pomoć advokata.

46. Po analogiji sa predmetom *Moreira de Azevedo*, podnosilac predstavke je iznela stav da je podnošenjem žalbe parnične stranke pokazala da je zainteresovana ne samo za kažnjavanje prekršilaca po krivičnom pravu već i za materijalno obeštećenje za štetu koju je bila pretrpela, i da njeno nepodnošenje formalnog odštetnog zahteva ne bi trebalo smatrati okolnošću koja deluje protiv nje (*Moreira de Azevedo v. Portugal*, presuda od 23. oktobra 1990. godine, Serija A br.189, str. 16-17, st. 63-68). Pozvala se i na predmet *Tomasi*, gde je istraga takođe isto bila obustavljena nalazom da ne postoje elementi krivičnog dela (*Tomasi v. France*, presuda od 27. avgusta 1992. godine, Serija A br. 241-A).

B. Procena Suda

1. Sudska praksa

47. Sud je izrekao niz presuda u vezi sa postupcima sa parničnim strankama. U presudi u pomenutom predmetu *Tomasi*, Sud je naveo kako sledi (str. 43, st. 121):

"Članom 85 Zakonika o krivičnom postupku propisani su uslovi podnošenja žalbe uz zahtev da se pristupi postupku u svojstvu parnične stranke. Prema sudskoj praksi Kasacionog suda (Crim.9.februara 1961. godine, Dalloz 1961, str. 306), tom odredbom je jednostavno primenjen član 2 toga Zakonika...;

Istražni sudija će odrediti da je građanski zahtev prihvatljiv - kao što je u ovom slučaju to i učinio - pod uslovom da, u svetlu činjenica na koje se (zahtev) oslanja, može da pretpostavi da postoji navodna šteta i njena neposredna veza sa krivičnim delom (ibid).

Pravo na obeštećenje koje je tražio g. Tomasi zavisilo je dakle od ishoda njegove pritužbe, drugim rečima od osude izvršilaca postupanja na koje se žalio. To je građanskopravo, bez obzira na činjenicu da su krivični sudovi bili nadležni (vidi, mutatis mutandis, presudu u predmetu Moreira de Azevedo v. Portugal od 23. oktobra 1990. godine, Serija A br. 189, str. 17, st. 67).."

48. Sud je dakle zaključio da je član 6 primenljiv iz kombinacije domaćeg prava, to jest članova 2 i 85 Zakonika o krivičnom postupku, i prihvatljivosti postupka parnične stranke na domaćem nivou. U stvari, osim ako žalbu odgovarajući sudija nije proglasio neprihvatljivom, domaće pravo je po svoj prilici podrazumevalo ipso facto primenljivost člana 6 Konvencije.

49. Međutim, u predmetu Acquaviva, mada je Komisija primenila član 6 na osnovu presude u predmetu Tomasi, Sud je smatrao potrebnim da ustanovi da li se osporeni postupak ticao spora o "građanskim pravima i obavezama" podnosioca (Acquaviva v. France, 21. novembra 1995. godine, Serija A br.333-A, str.14, st.45).

50. Primenjujući sudsku praksu na situacije koje nisu imale veze sa pitanjem postupka parnične stranke (presude u predmetu Zander v. Sweden od 25. novembra 1993. godine, Serija A br. 279-B, i Keroj"rvi v. Finland od 19. jula 1995. godine, Serija A br. 322), Sud je pokušao da ustanovi "da li je postojao spor (francuski: "contestation") u vezi s pravom za koje može da se kaže, ili bar osnovano tvrdi, da je priznato domaćim pravom". "Spor", koji mora da je stvaran i ozbiljan, može da se odnosi ne samo na postojanje prava već i na njegov obim i način njegovog korišćenja. Štaviše, Sud je zauzeo stav da ishod postupka mora da bude neposredno odlučujući za dotično pravo (predmet Acquaviva, str. 14, st. 46). Sud je odredio da je član 6, stav 1 primenljiv, iz sledećih razloga:

"Opredeljujući se za pravac krivičnog postupka, podnosioci su pokrenuli sudski krivični postupak u cilju da bude doneta osuđujuća presuda, što je bio preduslov da se dobije obeštećenje, i zadržali su pravo da podnesu odštetni zahtev do početka kao i tokom suđenja.

Nalaz samoodbrane Optužnog odeljenja Apelacionog suda u Versaju - kojim je isključena bilo kakva krivična ili građanska pravna odgovornost - ... potpuno ih je lišio prava da pokrenu parnicu za nadoknadu štete. Ishod postupka je dakle bio, za svrhe člana 6, stava 1, neposredno odlučujući za ustanovljavanje njihovog prava na obeštećenje" (ibid, str. 13, st. 47)

51. U presudi u pomenutom predmetu Hamer, kojise, za razliku od predmeta Tomasi i Acquaviva, nije ticao nalaza da ne postoje elementi krivičnog dela već odluke o suštini spora koju je doneo sud, Sud se pozvao na činjenicu da je u presudi u predmetu Acquaviva zauzeo stav da nalaz da je postojala samoodbrana Optužnog odeljenja Apelacionog suda u Versaju potpuno lišio parnične stranke prava da pokrenu parnicu za nadoknadu štete (Acquaviva v. France, str.15, st.47). Primećujući da gospođa Hamer nije bila podnela odštetni zahtev tokom predistrage ili u porotnom sudu i da je posle toga mogla da podnese zahtev u građanskim sudovima, Sud je zauzeo stav da, za razliku od stava u predmetu Acquaviva, postupak nije bio odlučujući za svrhe člana 6, stav 1 Konvencije.

52. Sud je ovu sudsku praksu potvrdio u predmetu Ait-Mouhoub v. France, presuda od 28. oktobra 1998. godine, Reports 1998-VIII). Zauzeo je stav da se pritužba drugog podnosioca ticala građanskog prava, jer je bio izričito pomenuo novčani gubitak izazvan navodnim krivičnim delima. Štaviše, Sud je izveo zaključak o "odlučujućoj" prirodi postupka za ustanovljavanje njegovog prava na obeštećenje iz teksta člana 85 Zakonika o krivičnom postupku po kojem je pritužba podneta: cilj pritužbe je bio "da se obezbedi osuđujuća presuda koja bi mu omogućila da primeni svoje građansko pravo u pogledu navodnih krivičnih dela a naročito da dobije obeštećenje za novčane gubitke". Za Sud nije bila od značaja činjenica da tačan iznos gubitka nije bio naveo u trenutku podnošenja pritužbe, jer je po francuskom zakonu imao pravo da odštetni zahtev podnese do početka i tokom trajanja suđenja (st. 44; vidi i predmet Acquaviva, str. 14-15, st. 47).

53. Presuda u predmetu Maini v. France je doneta 1999. godine na osnovu sličnog rezonovanja (presuda od 26. oktobra 1999. godine, br. 31801/96, st. 28-29). U tom predmetu, koji se ticao nalaza da nisu postojali elementi krivičnog dela, Sud je

naveo da postupci u vezi s odgovornošću pripadnika policije obično ne uspevaju i da predstavljaju bezvredan pravni lek budući da podnosilac nakon što ne uspe da svoje navode dokaže pred krivičnim sudom nema nikakve šanse da uspe pred građanskim (ibid, st.30).

2. Ograničenja pomenute sudske prakse

54. Sud smatra da njegova sudska praksa možda ima niz nedostataka, posebno u pogledu pravne sigurnosti za stranke, jer je posle predmeta Tomasi smatrao potrebnim da ustanovi da je, kao prvo, postojao "spor" oko "građanskog prava" koje je potkrepljivo priznato po domaćem pravu i, drugo, da li je ishod postupka neposredno odlučujući za takvo pravo.

55. Postojeća sudska praksa, pa tako i kriterijumi koji se primenjuju posle predmeta Tomasi, ima tendenciju da preterano iskomplikuje bilo kakvu analizu primenljivosti člana 6 na postupak parnične stranke u francuskom pravu. U svakom slučaju, takva analiza se može pokazati teškom u predmetu koji je još uvek u toku pred domaćim sudom, ili u predmetu gde je o krivičnim pitanjima već odlučeno. Sud niti može da zauzme mesto domaćih sudova procenjujući dokazni materijal koji podnosi podnosilac u korist svoje pritužbe (pa tako da rizikuje da pogreši) niti može da prejudicira mogućnost uspeha naknadnih žalbi, čak i ako pretpostavimo da nije veštački odvajati jedan od drugog niz postupaka koji su svi namenjeni da leče istu povredu.

56. Sud dakle želi da okonča nesigurnost u pogledu primenljivosti člana 6, stav 1 na postupak uz učešće parnične stranke, naročito zato što niz drugih visokih strana ugovornica Konvencije ima slične sisteme.

3. Nov pristup

57. Sud primećuje da mada smatra pojam "građanskih prava i obaveza" autonomnim, takođe je smatrao da, u ovom kontekstu, zakonski propisi dotične države nisu bez značaja. (vidi predmet K,nig v. Germany, presuda od 28. juna 1987.godine, Serija Abr. 27,str.30, st.89).Dali neko pravo treba smatrati

građanskim pravom prema značenju toga pojma u Konvenciji treba da se odredi posmatrajući ne samo njegovu pravnu klasifikaciju već i njegovu materijalnu sadržinu i dejstva u domaćem pravu dotične države. Štaviše Sud, u vršenju nadzorne funkcije, mora takođe da uzme u obzir svrhu i cilj Konvencije.

58. Sud smatra potrebnim da ispita domaće zakonske propise o predstavkama parničnih stranaka u krivičnim sudovima Francuske.

59. U francuskom pravu žrtve krivičnog dela imaju pravo, prema članu 4, stav 1 Zakonika o krivičnom postupku, da pokrenu odvojenu parnicu pred građanskim sudom. Takođe imaju pravo da vode građanski postupak u krivičnom sudu paralelno sa krivičnim gonjenjem, prema članu 3, stav 1 Zakonika. Članom 3, stav 2 je propisano da je građanska tužba prihvatljiva u vezi sa celokupnom štetom koja je pričinjena krivičnom delom za koje se sudi.

60. Francusko pravo dakle daje žrtvi krivičnog dela mogućnost da bira između građanskog i krivičnog postupka. Kod građanskog postupka činjenica da je šteta prouzrokovana krivičnim delom znači da se građanski postupak primenjuje isključivo prema određenim pravilima: neopozivost izbora (čl. 5 Zakonika o krivičnom postupku; vidi st. 19), načelo prema kome "građanski postupak mora da sačeka ishod krivičnog postupka" (vidi st. 24) i "pravosnažna presuda u krivičnom postupku je pretpostavljena građanskoj tužbi" (vidi st. 25).

61. Krivična opcija, koja je predmet razmatranja Suda, primenjuje se putem pritužbe parnične stranke, koja je takođe podložna primeni određenih uslova i proizvodi određene posledice (vidi st. 19 i naredne). Postupci sa parničnom strankom započinju ili "intervencijom", nakon što je krivično gonjenje već počelo, ili zahtevom istražnom sudiji ili sudu za dozvolu da se pristupi postupku, ili "podsticanjem", ili drugim rečima putem pritužbe parnične stranke ili neposrednim pozivom pred sud. Mada parnična stranka-žrtva trpi određena ograničenja jer ne može više da svedoči i zaprećeno joj je kaznom zbog propusta ili zloupotreba, uživa prednost statusa stranke u krivičnom suđenju, obaveštava se o postupku, ima pravo da podnosi molbe za dokumentaciju i da podnosi pritužbe i, više od svega drugog, može da od krivičnog suda dobije obeštećenje za štetu koju je pretrpela.

62. Imajući u vidu prethodno, nema sumnje da postupci sa parničnom strankom predstavljaju u francuskom pravu građansku tužbu za nadoknadu štete prouzrokovane krivičnim delom. U tim okolnostima Sud dakle ne vidi nikakvog razloga da ih apriori smatra nečim drugim za svrhu primene člana 6, stav 1 Konvencije.

63. Mada je Država stavila naglasak na razliku između zahteva parnične stranke da se uključi u postupak (intervencije u suđenju) i građanske tužbe (odštetnog zahteva), Sud ne veruje da ova razlika isključuje primenljivost člana 6. Nasuprot tome, sve parnične stranke koje su se priključile suđenju su stranke u postupku kako za odbranu njihovih građanskih interesa tako i sa pravom da traže obeštećenje tokom bilo koje faze postupka. Činjenica da mogu da se odluče da ne traže obeštećenje tokom određene faze postupka ne oduzima ništa od građanske prirode njihovog potraživanja, niti ih lišava prava da takav zahtev podnesu u kasnijoj fazi, za koji se u svakom slučaju ne može da pokaže da nisu podneli do kraja suđenja o meritumu. Štaviše, nasuprot tvrdnji Države, francusko pravo nužno ne stvara dihotomiju između "postupka parnične stranke" i "građanske tužbe"; prvi je u stvarnosti samo oblik druge koji se započinje podsticanjem ili intervencijom.

64. Država je takođe smatrala potrebnim da pokaže da "contestation" ne počinje sve dok se ne podnese "odštetni zahtev". U pogledu ovoga Sud primećuje da pravo na pravično suđenje uživa tako značajno mesto u demokratskom društvu da ne može biti opravdanja da se član 6, stav 1 tumači na restriktivan način: saglasnost sa duhom Konvencije zahteva da se reč "contestation" ne tumači previše formalno i da joj se da stvarno a ne samo formalno značenje. Pored ovoga, za nju ne postoji duplikat u engleskom tekstu člana 6, stav 1 (vidi pomenuti predmet *Moreira de Azevedo*, str. 16-17, st. 66). Štaviše, ako se podnošenje pritužbe parnične stranke svodi na isto što i podnošenje građanske tužbe za obeštećenje, bez značaja je činjenica da žrtva možda nije bila podnela formalan zahtev za obeštećenje: dobijanjem statusa parničnih stranaka žrtve pokazuju značaj koji pridaju ne samo krivičnoj osudi prekršioca već i obezbeđenju novčanog obeštećenja za štetu koju su pretrpeli (*ibid.*, str.17, st.67).

65. U svakom slučaju, može se zamisliti da član 6 može da bude primenljiv čak i ako nije podnet zahtev za novčanim obeštećenjem: dovoljno je ako je ishod postupka odlučujući za "građansko pravo" koje je u pitanju (vidi pomenuti predmet *Moreira de Azevedo*, str.17, st.66; i *Helmerts v. Sweden*, presuda od 29. oktobra 1991. godine, Serija A br. 212-A, str. 14, st. 29).

66. U svetlu prethodnog, nema sumnje da su u francuskom pravu postupci kojima neko lice tvrdi da je žrtva krivičnog dela odlučujući za njegova "građanska prava" od trenutka kada pristupi kao parnična stranka. Član 6 je čak primenljiv na postupke u kojima su pritužbe parnične stranke podnete u fazi predistražnog postupka (vidi presude u pomenutim predmetima Tomasi, Acquaviva and Maini; kao i odluku u predmetu Zuili v. France, br. 46820/99, 21. maja 2002), pa čak i ako postoje postupci koji čekaju pred građanskim sudom ili pak potencijalni postupci. U vezi s ovim, Sud smatra da bi bilo veštački smatrati da ishod postupka započetog u krivičnom sudu od strane žrtve krivičnog dela prestaje da bude odlučujući samo zbog postojanja započetog građanskog postupka na čekanju ili potencijalnog građanskog postupka, i primoran je da napomene da u francuskom pravu krivični postupak ima prednost pred građanskim postupkom kako u pogledu sredstava koje su na raspolaganju da se ustanove činjenice i sakupe dokazi tako i u pogledu načela prema kome "građanski postupak mora da sačeka ishod krivičnog postupka" kao i toga da je "pravosnažna presuda u krivičnom postupku pretpostavljena građanskoj tužbi".

67. Sud takođe primećuje da čak i tamo gde je krivični postupak određujući samo u pogledu krivične optužbe, odlučujući činilac za primenljivost člana 6, stav 1 jeste da li, od trenutka kada je podnosilac pristupio kao parnična stranka pa do završetka tog krivičnog postupka, građanska komponenta ostaje blisko povezana uz krivičnu (vidi predmet Calvelli and Ciglio v. Italy (GC), br. 32967/96, stav 62, ECHR 2002-I), drugim rečima da li krivični postupak utiče na građansku komponentu. A fortiori, član 6 mora da je primenljiv na postupke koji se tiču kako krivične optužbe tako i građanske komponente slučaja.

68. Imajući ovo u vidu, Sud, u vezi sa postupcima koji se tiču isključivo odlučivanja o krivičnoj optužbi, želi da ispita blisku vezu u francuskom pravu između postupaka parnične stranke i krivičnih postupaka. Postupci parnične stranke započeti "podsticanjem" automatski izazivaju krivično gonjenje. Ova posledica, mada jeste od značaja, predstavlja tek jednu stranu postupaka parnične stranke putem podsticanja, koji time nisu lišeni svoga "građanskog" svojstva. U vezi s ovim, Sud primećuje da se u jednom ranijem predmetu protiv Francuske složio sa Državom u nalazu da se parnična stranka nije mogla smatrati protivnikom optužbe, ali ne nužno ni njenim saveznikom, budući da su njihove uloge i namere bile jasno različite (Berger v. France, br. 48221/99, stav 38, ECHR 2002-X). Pored ovoga, Sud takođe primećuje da povlačenje pritužbe žrtve ne zaustavlja krivično gonjenje, osim u izuzetnim slučajevima. Konačno, Sud primećuje da je u Preporuci Rec(2000)19 o

ulozi javnog tužilaštva u sistemu krivične pravde usvojenoj 6. oktobra 2000. godine Komitet ministara izneo stav da bi žrtve trebalo da imaju mogućnost da ospore odluke javnih tužilaca da ne započnu krivično gonjenje tako što bi se između ostalog stranke ovlastile da pokrenu privatnu tužbu (vidi st. 29 ovoga teksta).

69. Ipak, činjenica je da Kasacioni sud prihvata načelo građanskog postupka sa čisto kaznenom svrhom, što može da objasni zašto pravna teorija pominje, bez pravljenja razlike, "građanski postupak sa kaznenom svrhom" i "građanske pritužbe sa kaznenom svrhom".

70. Sud smatra da je u takvim slučajevima primenljivost člana 6 stigla sasvim do svojih granica. Sud napominje da Konvencija ne daje nikakvo pravo, kao što je podnosilac predstavke zahtevala, na "privatnu osvetu" ili na *actio popularis*. Znači da se pravo da se treće stranke krivično gone ili osude za krivično delo ne može da ostvari autonomno: mora da bude nerazdvojivo od žrtvinog korišćenja prava da podnosi građanske žalbe u domaćem pravu, čak i ako je to samo da bi se pribavilo simbolično obeštećenje ili da bi se zaštitilo neko građansko pravo kao što je pravo na "dobar ugled" (vidi predmet *Golder v. the United Kingdom*, presuda od 21. februara 1975. godine, Serija A br. 18, str. 13, st. 27; predmet *Helmers*, str.14, st.27; i predmet *Tolstoy Miloslavsky v. the United Kingdom*, presuda od 13. jula 1995. godine, Serija A br. 316-B, str. 78, st. 58). U svakom slučaju, odricanje od takvog prava mora da bude ustanovljeno na sasvim jasan način (vidi, *mutatis mutandis*, predmet *Colozza and Rubinat v. Italy*, presuda od 12. februara 1985. godine, Serija A br. 89, str. 14-15, st. 28; i predmet *Meftah and Others v. France (GC)*, br. 32911/96, 35237/97 i 34595/97, st. 46, ECHR 2002-VII).

71. Sud zaključuje da pritužba parnične stranke spada u okvir člana 6, stav 1 Konvencije, osim u slučajevima pomenutim u prethodnom stavu.

72. Takav pristup je u saglasnosti sa potrebom da se štite prava žrtava i pravo mesto koje zauzimaju u krivičnom postupku. Činjenica da uslovi koji su ugrađeni u pojam "pravičnog suđenja" ne moraju da budu istovetni u sporovima o građanskim pravima i obavezama i u predmetima koji se tiču suđenja za krivično delo, što pokazuje činjenica da za građanske sporove ne postoje detaljne odredbe slične onima u članu 6, stavovi 2 i 3 (vidi predmet *Dombo Beheer B. V. v. the Netherlands*, presuda od 27. oktobra 1993. godine, Serija A br. 274, str. 19, st. 32) ne znači da Sud može da zanemari sudbinu žrtava i umanjiti njihova prava. U svakom slučaju

Zakonik o krivičnom postupku, u prethodnom članu uvedenom Zakonom br. 2000-516 od 15. juna 2000. godine, izričito navodi određena temeljna načela suđenja za krivično delo, uključujući "ravnotežu između prava stranaka" kao i da će "prava žrtava (biti) zaštićena" (vidi st. 19 ovog teksta). Na kraju, Sud ukazuje na tekst Preporuka br. R (83) 7, R (85) 11 i R (87) 21 Komiteta ministara (vidi st. 26-28 gore), koje jasno određuju prava na koja žrtve mogu da se pozovu u kontekstu krivičnog prava i postupka.

4. Primena pomenutog kriterijuma na činjenice slučaja

73. Sud smatra da bi trebalo usvojiti ovaj novi pristup i, u skladu sa svrhom i ciljem Konvencije, derogacije od garancija člana 6, stav 1 tumačiti na restriktivan način (vidi predmet *Pellegrin v. France* (GC), br. 28541/95, st. 64, ECHR 1999-VII).

74. Sud nalazi da je u ovom slučaju podnosilac predstavke podnela pritužbu parnične stranke tokom krivične istrage, primenila svoje pravo da traži obeštećenje za štetu pričinjenu krivičnim delom čija je navodno bila žrtva, i da se nije odrekla toga prava.

75. Postupak je dakle u okviru člana 6, stav 1 Konvencije, a primedba Države da predstavka nije saglasna s odredbama Konvencije *ratione materiae* mora da bude odbačena.

II. NAVODNA POVREDA ČLANA 6, STAV 1 KONVENCIJE

A. Argumenti stranaka

1. Podnosilac predstavke

76. Podnosilac predstavke je tvrdila da odluka da nema elemenata krivičnog delanesamo dajebilaspornaveć ida joj nije ni bila uručena na propisan način. Mada je bila odbila da potpiše obaveštenje o nameri podnošenja žalbe koje je sačinio sekretar, ona je sama bila sačinila i podnela potpisano obaveštenje o nameri podnošenja žalbe u zakonskom roku. Optužno odeljenje nije donelo jasnu odluku o njenom navodu da joj obustavni nalog nije bio uručen na propisan način a Kasacioni sud, kada je odbio da poništi odluku o žalbi, skrenuo je u pogrešnom pravcu, nije

obrazložio svoju odluku na zadovoljavajući način i nije ni razmotrio neke od žalbenih osnova.

77. Podnosilac predstavke je takođe kritikovala činjenicu da je Kasacioni sud izdvojio povredu člana 485 i člana 183 Zakonika o krivičnom postupku kao jedini osnov za žalbu mada je ona u žalbenoj izjavi bila navela povrede čl. 592, 575-6, 593 i 646 Zakonika. Ona je zaključila da je Kasacioni sud izbegao da donese rešenje na osnovu primenljivog prava. Na kraju je navela da je njeno pravo na pravično suđenje prekršeno i kritikovala Kasacioni sud zato što nije ukorio Optužno odeljenje za njegovu odluku po osnovu njegovog sastava u trenutku kada je ta odluka bila doneta.

2. Država

78. Država je tvrdila da je podnosilac predstavke imala pravično suđenje. Država je navela da je Kasacioni sud u presuđivanju o rešenju da je žalba podnosioca neprihvatljiva zbog prekoračenja rokova u potpunosti razmotrio osnov kojim je kritikovano prisustvo tokom čitanja rešenja sudije koji nije bio prisutan tokom odlučivanja. Stav Kasacionog suda je bio da je čitanje rešenja bilo u skladu sa odredbama člana 485, stav 3 Zakonika o krivičnom postupku kojim je propisano da rešenje čita predsednik ili jedan od sudija. Država je tvrdila da prema sudskoj praksi rešenje može da se čita u odsustvu ostalih sudija (Cass. Crim., 17. juna 1992. godine, Bull. Crim. br. 243). Država je navela da član 592 na koji se pozvala podnosilac predstavke nije ni bio primenljiv jer se ticao jedino situacije u kojoj sudije koje su odlučivale nisu prisustvovala rasuđivanju, što ovde nije bio slučaj.

79. Što se tiče navoda da obrazloženje nije bilo dovoljno, Država je navela da je Optužno odeljenje iznelo razloge i da je njegovu odluku kasnije potvrdio Kasacioni sud. Na kraju, Država je iznela stav da Kasacioni sud nije bio obavezan da se izričito bavi svim odredbama Zakonika o krivičnom postupku na koje se bila pozvala podnosioca, jer obaveza da se da obrazloženje ne obuhvata obavezu davanja detaljnog odgovora na svaki argument.

B. Procena Suda

80. Sud primećuje da pravo na pravično suđenje zajemčeno članom 6, stav 1 Konvencije obuhvata pravo stranaka na suđenju da podnose zapažanja koja

smatraju relevantnim za svoj slučaj. Budući da je svrha Konvencije garantovanje prava koja nisu teoretska i prividna već stvarna i delotvorna (vidi predmet *Artico v. Italy*, presuda od 13. maja 1980. godine, Serija A br. 37, str. 16, st. 33), ovo pravo može jedino da bude smatrano delotvornim ako se zapažanja stvarno i "čuju", to jest ako ih postupajući sud i razmotri. Drugim rečima, dejstvo člana 6 je između ostalog da sudu nametne dužnost da propisno razmotri podneske, argumente i dokaze koje stranke izvedu, bez da prejudicira svoje procene ili da li su relevantni (vidi predmet *Van de Hurk v. the Netherlands*, presuda od 19. aprila 1994. godine, Serija A br. 288, str. 19, st. 59).

81. Štaviše, mada član 6, stav 1 obavezuje sudove da obrazlažu svoje odluke, ovo ne treba shvatiti kao obavezu da se daje detaljan odgovor na svaki argument (vidi pomenuti predmet *Van de Hurk*, str. 20, st. 61; predmet *Ruiz Torija v. Spain*, presuda od 9. decembra 1994. godine, Serija A br. 303-A, str. 12, st. 29 i predmet *Jahnke and Lenoble v. France* (decision), br. 40490/98, 29. avgusta 2000. godine).

82. Na kraju, Sud takođe napominje da nije dužan da se bavi činjeničnim ili pravnim omaškama koje je navodno učinio domaći sud, osim u meri u kojoj su iste povredile prava i slobode zajemčene Konvencijom (vidi između ostalih predmet *García Ruiz v. Spain*, presuda od 21. januara 1999. godine, Reports 1999-I, st. 28). U svakom slučaju dužnost je prevashodno domaćih vlasti, i to pre svega sudova, da rešavaju problem tumačenja domaćih zakonskih propisa (*Coame and Others v. Belgium*, br. 32492/96, 32547/96, 32548/96, 33209/96 i 33210/96, st. 115, ECHR2000VII).

83. Sud smatra, u svetlu činjenica ovog slučaja, da odredbe člana 6, stav 1 Konvencije nisu bile prekršene.

Shodno tome, nije postojao osnov za čisto tehničku primedbu podnosioca da je Kasacioni sud propustio da pomene sve domaće zakonske odredbe na koje se ona bila pozvala. Pored ovoga, Sud se slaže sa Državom u pogledu toga da su neke od tih odredaba bile sasvim očigledno neprimenjive.

Sud takođe nalazi da je Kasacioni sud potpuno uzeo u obzir i valjano razmotrio sve žalbene osnove podnosioca. Podnosilac predstavke je dakle bila u zabludi kada je tvrdila da Kasacioni sud nije dovoljno obrazložio svoju odluku.

84. Zaključak je da nije postojala povreda člana 6, stav 1 Konvencije.

IZ OVIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. Odbacuje prethodni prigovor Države da je predstavka nesaglasna sa odredbama Konvencije *ratione materiae*;
2. Smatra da nije postojala povreda člana 6, stav 1 Konvencije.

Sačinjeno na engleskom i francuskom jeziku i objavljeno na javnoj raspravi u Sudu u Strazburu dana 12. februara 2004. godine.

Lucijus Vildhaber
Mahoni

Pol

Predsednik
Sekretar suda

**Zahvaljujemo Kancelariji Saveta Evrope u Beogradu na ustupanju preвода presuda Evropskog suda za ljudska prava za potrebe ove baze Prevod preuzet iz knjige "ODABRANE presude II" / Evropski sud za ljudska prava; (urednik Vladan Joksimović; prevod Danica Kraljević, Predrag Sibinović ; stručna redakcija preвода Tatjana Papić). - Beograd: Savet Evrope, Kancelarija u Beogradu, 2006 (Beograd: Dosije). ISBN 86-84437-27-6
CIP - Katalogizacija u publikaciji Narodna biblioteka Srbije, Beograd 347.951:341.645(4)**